

XXXV. 6/7 Eylül 1955 Olayları, Kıbrısta sömürgecilığe karsı mücadele ve İngiltere faktörü

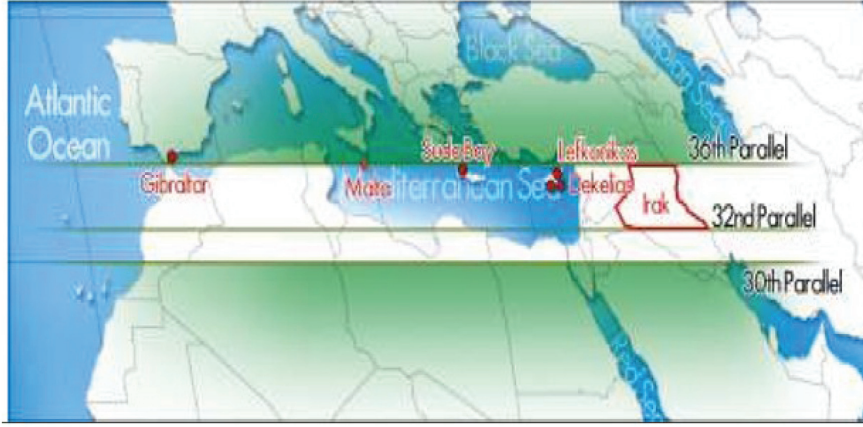
[Published first in: *Tutaklar Uluslararası Konferans 6-7/9/1955 Olayları
İstanbul Rumluğuna karşı imha eylemi, Atina Cumartesi, 13 Eylül 2008,
Atina 2009, 70-78*]

Ozellikle soğuk savaş döneminde etkili olan Anglosakson jeostratejik yaklaşım, çok önemli iki Anglosakson coğrafyacı ve jeopolitik uzmanı Sir Halford Mackinder (1861-1947) ve Nicholas Spykman (1893-1943) tarafından dile getirilmiştir.

Bu jeopolitik modellerden, Ege takım adalarını ve onun devamı Girit ile Kıbrıs' ı içeren dikey coğrafi alanın, Rimland' ın stratejik bölümünü oluşturduğunu ve aynı zamanda bu alanın NATO' nun Güneydoğu kanadı için bir istikrarsızlık noktası olduğu ortaya çıkıyor. Bu alanın stratejik kontrol altında tutulması için Anglosaksonların ilgisi, 20'nci yüzyıl boyunca devamlı ve büyük olmuştur, Soğuk Savaş döneminde ise doruğa varmıştır.

50li ve 60lı yıllar arasında kalan dönem, Soğuk Savaşın tırmandığı ve iki büyük rakip arasındaki tehlikeli olayların arttığı bir dönemdir. Bizim analizimize göre Anglosakson "Özel İlişkisi", yani Londra - Vasington jeostratejik ilişkisi her zaman Batı olarak anılan tarafı, nitelendirmiştir.

Anglosakson jeostratejik ilgi alanı icine giren, 30. ile 36. paralel arasındaki bu yatay alanın onemi doğu ucunda artıyor. Bunun sebebi, onemli hidrokarbon boru hatlarının bitim noktalarının orda bulunması veya yeni bitim noktalarının planlamasıdır. Sozunu ettiğimiz boru hatları şunlardır: 1-Baku – Tiflis – Erzurum. Rus topraklarından gecmediğinden Anglosakson Özel İlişkisi (RelationSpecial) icin büyük politik onem taşıyan boru hattı. 2- Suriye üzerinden Kerkuk – Musul – Hayfa boru hattı. 3- Bitiş noktası Türkiye topraklarında İskenderun korfezinde (Yumurtalık) olan Kerkuk –Musul boru hattı.

1. Yatay alan haritası (Kaynak - planlama: I.Th. Mazis)

Anglosakson jeostratejik ilgi alanı içine giren, 30. ile 36. paralel arasındaki bu yatay alanın önemi doğu ucunda artıyor. Bunun sebebi, önemli hidrokarbon boru hatlarının bitim noktalarının orda bulunması veya yeni bitim noktalarının planlamasıdır. Sözü ettiğimiz boru hatları şunlardır: 1-Bakü - Tiflis - Erzurum. Rus topraklarından geçmediğinden Anglosakson Özel İlişkisi (Relation Special) için büyük politik önem taşıyan boru hattı. 2- Suriye üzerinden Kerkük - Musul - Hayfa boru hattı. 3- Bitiş noktası Türkiye topraklarında İskenderun körfezinde (Yumurtalık) olan Kerkük - Musul boru hattı.

2. Bitis noktaları Kıbrıs yakınlarında bulunan petrol boru hatlarını gösteren harita (Kaynak: Le Monde Diplomatique)

Somurgencilik gucu surekli azalan o zamanın İngilteresini rahatsız eden stratejik onemi buyuk siyasi olayları ayrıntılı incelememiz icin, bir taraftan Akdeniz bölgesinde ote yandan uluslararası super sistem icinde hareket etmemiz gerekiyor.

Bu olaylar dizisi, Sovyetler super gucu ve uyduları ile anglosakson nufuzu altında bulunan Kuzey Atlantik paktı uyesi ulkeler arasında cekisme mantığı icinde gelismistir (Varsova Paktının 14 Mayıs 1955'te tepkisel kurulusu ile somutlasmis ve doruğa varmistir) İngiltere, 2. Dünya Savaşından ekonomik ve sosyal-politik bakımdan tukenmis olarak cikmistir. Bu durumun tipik orneği “zaferin babası” ve savas kahramanı W. Churchill'in (30 Kasım 1874 - 24 Ocak 1961) ve muhafazakarların 26 Temmuz 1945 secimlerini kaybetmeleri ve Isci Partisinin isbasına gelmesidir. Amerika'nın politikası eski muttefiği İngiltereden bekleneni degildir.

A.B.D.'nin milli cıkarlarını gozeten, ve bunlara denk gelen İngiltere - Fransız somurgeci cıkarlarını kademeli ve hızla zarara uğratan bir

politikadır. Bir taraftan yeni uluslararası A.B.D. gucu doğuyor ve ote taraftan eski somurgeci imparatorluklar batıyor... Ornekler arasında: Hindocin (1946 - 1950), Suveys (1956) ve Filistinde İngiltere mandası (1948) en onemlileridir.

I) 1952'de Zoubat al Ahrar darbesinden baslayan surecin sonunda Mısır'ın başkanlığına Nasır gelmistir (13 Kasım 1954). Mısırdaki, İngiliz - Fransız somurgeciliğine ve bu durumdan sağladıkları avantajlara karşı olan, marksizm yanlısı Nasırın beyanları ve istekleri, 1953'ten beri biliniyordu.

Yani İstanbuldaki uzucu 6/7 Eylül olaylarından önce. Deneyimli İngiltere diplomasisi, sosyalist Nasırın Mısırdaki yonetime gelmesinin ne tur gelişmelere yol açacağını pekala bilmekteydi. Halen mazinin gorkemli imparatorluk hatırasını yasadığı için acıkca kabul edememesine rağmen, olayların gelişimi Mısırın ve elbette Suveys kanalının kaybına yol açacağını oldukça net algılamaktadır.

İngilterenin bu korkuları, 2 Ağustos 1956'da Suveys kanalının Nasır tarafından millileştirilmesiyle, gerçekleşecektir. İngiltere ve Fransa'nın tepkisi çok sert fakat bir o kadar da talihsizdi: Mısır'a ortak saldırıda bulunurlar fakat sonunda eski muttefikleri Amerikalılar tarafından kovulacaklardır!¹ Amerikalıların bu niyetleri 26 Eylül 1956'da, Mısır hükümetinin Suveys konusunu B.M. Güvenlik Konseyi'nin gündemine getirme basvurusunu kabul ettiğinde belli olmuştur.

1. Yazar Notu: Fotini Tomai'nin «*To Vima tis Kiriakis*» gazetesinde yayınlanan (26/11/2006, A26) yazısına göre: "Başkan Aizenhauer 31 Kasım 1956'da Amerika halkına hitaben yaptığı konuşmada, Doğu Avrupa ve Orta Doğu'daki gelişmelere değinir ve B.M'nin "Uluslararası hukuka uygun adil çözümler" uretebilmesi için rolünün güçlendirilmesi gerektiğini söyler. İngiltere ve Fransa'da herkes donup kalır. Yunanistanın Paris'teki büyükelcisi R. Rafail gönderdiği telgrafta (AP 1003.1.11.1956) "Amerikanın bu tutumu burada hiç kimseden beklenmiyordu" yazar ve «*Le Monde*» gazetesinden karakteristik bir yazı ekler: "Bu çok tehlikeli hareket sadece İngiliz hükümetine mal edilmemeli. Fransa hükümetinin oynadığı rol sadece basit bir figuran rolü değildir" Palamas New York'tan gizli telgrafla (AP 3368 1.11.1956) "tehlikeli istikrarsızlığa" değinir ve sunları ekliyor "İngiliz - Fransız ortak hareketi başarılı olursa, meydana gelecek genel karışıklık dışında sadece Kıbrıs için değil, Türkiye'nin daha cüretkar bir tutum takınmasına yol açabileceğinden, ülkemiz için de çok kötü şartlar oluşturabilir."(...).

“A.B.D.’nin izlediği ve çıkarlarına karşı olan konuların dahi gundeme yazılmasını ongoren liberal politikaya uygun olarak” konunun Guvenlik Konseyi’nin gündemine yazılması için A.B.D.’nin gösterdiği büyük ilgiyi göz onunde tutan B.M.’deki Yunanistan Temsilciliğinin sekreteri D. Karayannis “A.B.D.’nin bu liberal politikası Kıbrıs için de ne kadar geçerli olduğunu” sorar (A.P. 2892, 26.9.1956).

Bu soru, aynı dönemde Kıbrıs konusunun ilk defa B.M.’nin gündemine gelmesi ve doğal olarak uluslararası gelişmelerden etkilenmesiyle ilişkiliydi. Amerikanın niyetleri B.M.’in 30 Ekim’deki sabah oturumunda, dolaysız ve net bir şekilde İngiliz – Fransız saldırısına karşı cephe almasıyla belli oldu. Aynı günün öğleden sonraki oturumuna “ateskes ve İsrail askerlerinin mutareke hattına çekilmesi” kararını sunar (AP 3936 B.M.’den Palamas, 30.11.1956).² İngiliz ve Fransızların saldırı için one surdukları gerekceler herhangi bir temelden yoksundurlar ve dikkate alınmazlar. Yunanistanın NATOdaki Daimi Temsilcisi elci M. Melas’ın bildirdiğine göre (AP 3555/701 18.12.1956) Norvec Dışişleri Bakanı “İngiliz ve Fransızların one surdukları, Sovyetlerin Güneyden saldırıya hazırlandıkları ve bu yuzden yaptıkları onleyici hareketin gerekli olduğu iddiasına hic guvenmiyor, cunku Sina’da bulunan ikmal malzemeleri böyle bir Rus planının olduğunu doğrulamıyor”.³

Ote taraftan Türkiye’de krizden faydalanmak istiyordu. Melas’ın⁴ yazdığına göre “Türkiye kendisini Orta Doğu konusunun basuzmanı göstermek ve ilerde bölgeye dair tezlerini guclendirebilecek kararların alınmasını” istiyordu. “Sonunda, yayınlanan bildiride Türkiye’nin onerdiklerinden hicbiri yer almadı”. (*onceki gibi*)

Bu an, İngiltere’nin uluslararası somurgeci hegemonyasının sona erdiğini isaret eden, giderek yerini batının yeni lideri ve uluslararası bir guc olarak yükselen A.B.D.’nin aldığı, Soğuk Savaşın en önemli ayrılma noktalarından biri olmuştur. Bunun için marksist “Hur Subayların” Mısırda yonetime gelmesi, İngiltere’yi epeyce tedirginlendirmiş, yaralamış ve endiselendirmisti. Denizlere hakim bir kuvvet için deniz ve ticaret yollarının kendi ticareti ve guvenliği için serbest kalmasıyla ilgilenmesi doğaldı. Kıbrıs, Disraeli’nin Kralice Viktoria’ya 1878’de dediği gibi, Orta Doğu ve Su-

2. Bakınız F. Tomai, *o.g.*

3. Bk. M. Melas (AP3555/701 18.12.1956), *supra*.

4. Bk. M. Melas (AP3555/701 18.12.1956), *supra*.

veys onunde bir “place of arms” idi. Zaten bolgedeki buyuk petrol rezevleri 20inci y.y. baslarından beri biliniyordu. Bu nedenle İngiltere, Kıbrıs’ın Anavatan’la birlesmesi icin izlenen Yunan politikasını kabul edemezdi. 6/7 Eylul olaylarından iki sene once, 22 Eylul 1953’de, Yunan basbakanı General Papagos’un İngiltere Dısisleri Bakanı Sir Antony Eden’e, huku­metinin Kıbrıs’ın Yunanistanla birlesme politikası izlemeyi amacladığını aciklaması, aralarında meshur bir catısmaya yol acmıstı. Sir Eden serikanlılığını kaybederek saldırgan dille “İngiltere hukumeti icin bugun Kıbrıs konusu yoktur gelecekte de olmayacaktır” cevabını vermisti.

Burada verilen izlenim, diplomasiyi ve ozellikle İngiliz diplomasi­sini simgeledigini varsaydığımız terbiyeden butunuyle yoksun olması, geleneksel İngiliz serikanlılığını yitirdigini daha belirgin ediyor! Fakat Eden bir sene sonra bu davranısını kisisel bazda odemek zorunda kalmıstır. İngilizler icin vahim sonuclar yaratacak anlasmayı, yani Suveys kanalı üzerindeki İngiliz hakimiyetinin bitisini 27 Temmuz 1954’te, 6/7 Eylul olaylarından bir sene once, Nasır’a karşı kendisi imzalamak zorunda kalacaktır. O gun, bu uluslararası ticaretin stratejik deniz gecidi üzerindeki 72 yıllık İngiliz hakimiyeti sona eriyordu. Artık Suveys’in kontrolu icin İngilizlerin elinde kalan tek stratejik us Kıbrıstır. Ve elle­rinde kalması icin insanca ne mumkunse yapacaklardır.

II) İngiltere’nin Orta Dogu’da onemli stratejik noktalarının surekli kaybından dolaylı yasadığı siddetli rahatsızlık ve devamlı korkusu, 24 Ekim 1954’te Kıbrısta emekli albay G. Grivas tarafından kurulan EOKA yuzunden daha da artmıstı. EOKA 31 Martı 1 Nisana bağla­yan gece dağıttığı bildiriyle (EOKA-Digenis imzasıyla) İngiliz boyundurlugundan kurtulmak icin mucadeleyi baslattığını bildiriyordu. Bil­diri ve bunu izleyen yoğun yarı askeri (paramiliter) eylemler ile surekli bir sekilde İngiliz hedeflerinin vurulması, İstanbul’un “Kristaller ge­cesinden” bes ay once gerceklesecekti. Bizim “6/7 Eylul olayları” olarak adlandırdığımız gece. Fakat Spiros Vrionis’in sozunu ettigi, EOKA ta­rafından Kıbrıstaki Turk unsuruna karşı ilk “sıcak saldırılar” la ilgi­li cok onemli bir noktayı isaretlememiz gerekiyor. Vrionis, EOKA faa­liyetlerinin titiz arastırmacısı Robert Holland’a atıfta bulunarak verdi­ği bilgide “Holland’ın kitabında EOKA’nın silahlı mucadelesi Turklere karşı 6/7 Eylul 1955 olaylarından sonra yoneldigi oldukca acık” olduğu-

nu belirtiyor.⁵ Aynı gece Ermeni ve Musevilerin servetleri, hatta kendileri bile hedef olmasına rağmen, bu olayın gizlendiğini vurgulamamız gerekiyor.

Dr. Dilek Guven'in verdiği istatistik verilere göre, saldırıya maruz kalanlardan % 60'tan fazlası Rum, % 20 Ermeni ve % 12 Museviydi.

Guven, 11-09-2005'te "Kathimerini"⁶ gazetesine verdiği roportajda bu karakteristik sozleri soyluyor: "*Temel amac azınlıkların sayısal olarak azaltılmasıydı. Selanikteki bomba patlaması bir gerekceydi, Kıbrıs sorunu ise saldırılar için esas neden değildi. Bu sure, Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla başlayan "ulusal devletin" yaratılması süreci, halen devam etmekteydi. 1920'lerden beri Türkiyenin liderleri Rum, Ermeni ve hatta Musevi gibi azınlıklara güvenmiyorladı, onların komsu bağımsız ulkelerde yasayan soydalarıyla isbirliği yapacaklarından korkuyorlardı. Bu nedenden dolayı daha önce azınlıkların aleyhine bir takım hareketler olmuştı, mesela Varlık Vergisi veya 30'lu yıllarda Ermeni ve Musevilerin tasradan goce zorlanması. 1944'te hazırlanan bir raporda "Rumlar nüfusu en çok ve Yunanistanla isbirliği yapabileceğinden en tehlikeli azınlık" olduğunun altı çiziliyordu. Bu İstanbul Rumlarının, sadece bir tek onlara karşı olmasa da, neden en yoğun saldırıya maruz kaldıklarını açıklıyor. 6/7 Eylül olaylarında saldırılar yalnız Rumlara karşı değildi. Sayılara bakarsak saldırıya uğrayanlardan % 60'ın üstünde Rumlar, % 20 Ermeniler ve % 12 Musevilerdi. Bu durum tesaduf eseri değildi. Olayları yonlendirenlerin elinde bulunan listelerde Ermeni mağazaları ve Ermeni aileleri bulunuyordu. Sayet olayların nedeni Kıbrıs meselesi olsaydı, nicin oteki iki cemaate karşı da saldırılar oldu? Genel olarak birinci hedef azınlıklardı ve bunu Kıbrıs meselesi izliyordu". Tabii Guven Kıbrıs meselesini 6/7 Eylül olaylarının temel nedeni saymayarak bir acıdan kendisiyle celisiyor. Cunku roportajın devamında Nikos Papahristosu⁷ (11-09-2005) 6/7 Eylül olaylarında İngilizlerin rolu ile ilgili sorusuna Guven'in verdiği cevap su idi: "Tur-*

5. Spiros Vrionis, *Ο μηχανισμός της Καταστροφής. Το τουρκικό προγράμμι της 6ης-7ης Σεπτεμβρίου 1955 και ο αφανισμός της ελληνικής κοινότητας της Κωνσταντινούπολης* [İmha Mekanizması. 6/7 Eylül Turk pogromu ve İstanbuldaki Rumtoplumunun yok edilişi] Estia Kitabevi ve Greekworks.com, Atina 2007, 128.

6. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_world_1_11/09/2005_156399.

7. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_world_1_11/09/2005_156399

kiye Dışisleri bakanı 1950’de “bizim için Kıbrıs konusu yoktur” demiş ve İngilizlerin tedirginliğine neden olmuştur. Bundan sonra ve 1955’e kadar Kıbrıs krizine taraf olması için Türkiye’ye korkunc baskılar uygulamışlardır. Hedefleri Kıbrıs meselesinin Türk – Yunan çatışmasına donusmesiydi. İngiltere arşivlerinde bu rollerini açığa çıkaran belgeler bulunuyor.⁸ Ağustos 1955’te Londra konferansının toplanmasıyla Türkiye’de artık Kıbrıs konusuna karışmış oluyordu. İngiliz arşivlerinde İstanbul’da Rumlara karşı bir ayaklanmanın olması durumunda bunun ne kadar faydalı olacağını soran belgeler bulunuyor. Atina’da görevli bir İngiliz diplomatın olaylardan bir sene evvel, “Atatürk’un Selanikteki evine yapılacak bir saldırı bile, bu dönem mukemmel olan iki ülke ilişkilerinde genel bir krize yol açabilir” yazan telgrafla Londrayı bilgilendirmesinin çok büyük önemi var. Yani olayların organizasyonunda İngiliz tesviki vardı. Bu olaylar işlerine geliyordu ve onun için arşivlerinde Ermeni ve Musevilerin’de saldırılara maruz kaldıklarından söz edilmiyor, sadece “Türklerle Yunanlıların Kıbrıs meselesi için carpıştıkları” yazılıyor. Aynı zamanda İngilizler ABD’yi, Kıbrıs konusunu BM’ye tasımayı planlayan Yunanistana destek vermesinden caydırmışlardı”. Fakat bu noktada İngilterenin uzucu olaylardaki belirleyici rolünden başka, soylediklerinin bir önceki paragrafında yer alan “o zaman niye Ermeniler ve Museviler saldırıya uğradı” sorusuna kendisi cevap vermiş oluyor. Menderes Türkiyesinde hakim olan azınlık karşıtı ortamı kimse inkar etmiyor. Bu acı olayların gerçekleşmesini empoze eden etnik temizlik nedenlerini de dikkate almadığımız anlamına gelmez. Fakat Foreign Office, Yunanistan ile Türkiye’nin ilişkilerini bozmak ve İngilterenin stratejik çıkarları yararına Kıbrıs meselesini diplomatik açıdan boğmak için tam bu fobiye kullandı.

III) İngilterenin Yunanistan icislerine bile mudahalesini teyit eden bir olayda Şehirler Polisinin dergisi “Astinomika Nea”da yayınlanan Kıbrıs ile ilgili ve hükümetle kamuoyu tarafından “milli çıkarlara karşı” olarak nitelendirilen bir yazı hakkında açılan dava olmuştur. Dava, 1954’un Nisan ayından Eylül’e kadar Temyiz Mahkemesinde görülmüş, sonucunda yazının yazarları dörtbucuk senelik hapis cezasına mahkum edilmişlerdir. Yazarların gorusüne göre Kıbrıs konusunda Yunanista-

8. Vurgulama bizim tarafından yapılmıştır.

nın talepkar politikası yanlıstı ve değismeliydi. Mahkeme sonuc kararında yazının “Yunan gazeteciden değil, İngiliz ajanı tarafından” yazıldığı belirtiliyor.

IV) Bir sene sonra İngilterenin ozellikle Guneydoğu Akdeniz bolgesindeki somurgeci cıkarları yeni bir yara aldı. 23 Nisan 1955'te, Afrikalı ve Asyalı 29 ulkenin temsilcileri Endonezyanın Bandung kentinde toplanıp somurgencilige karşı ekonomik ve kulturel isbirliğini iceren “Bağlantısızlar hareketini” kurdular. B.M.'e uye ulkelerin değisen sayısı İngiliz somurgeci cıkarları icin hicte hos olmayan sinyaller veriyordu: 1945'te 51 ulke ile kurulan B.M., 1955'te 76 uye ulke sayısına varmıstı. Baspiskopos Makarios o tarihe kadar kurulmamıs olan Kıbrıs Cumhuriyeti başkanlığı gorevине gelmeden once, sozkonusu konferansa gozlemci sıfatıyla katılmıstı. Tabii bu Foreign Office tarafından farkedilmeden gecen bir olay değildi.

V) Fakat en onemlisi ve İngiltereye en cok rahatsızlık veren olay, “Bağlantısızlar hareketinin” kurulusundan bir ay sonra, 14 Mayıs 1955'te Varsova Paktının, NATO'nun aksettiği tasarı ve yapı ile, kurulması olmustur. Artık uluslararası sistemde guc dağılımını ciddi bir durum almıstı. Soğuk savas doruğa çıktıkca Kıbrıs'ın onemi sadece İngiltere icin değil, butun Kuzey Atlantik savunma-politik sistemi icinde artıyordu.

İngiltere bilinen “Divide and Rule” (bol ve yonet) stratejisini uygulayarak 29 Ağustos 1955'te Londra'da Yunanistan ve Turkiye'nin katılımıyla “Uclu Konferansı” gerceklestirmis ve boylelikle Anakara'yı Kıbrıs meselesinin temel unsuru yapmıstır. Boylece Londra uluslararası kamuoyu onunde, zaten sehit savascıları icin ağıt yakan 500 bin Kıbrıslıya baskı uygulayan zanlı durumundan sıyrılıp ansızın Yunanistan ile Turkiye arasında bir sozde “anlasmazlığa” hakemlik yapan taraf olarak one cikmıstır.

“Uclu Konferansın” arifesinde, Turkiye basbakanı Adnan Menderes 28 Ağustos'ta Kıbrıs Turklerinin ada Rumlarından toplu katliama uğrayacaklarını one surmus ve tabii oyle bir sey olmamıstır. Konferans baslamıs, fakat Selanik'te Atatürk'un doğduğu ev sayılan ve Turkiye konsolosloğunun bulunduğu binanın bahcesinde vuku bulan malum provokasyon sonucunda 6 Eylul 1955'te İstanbul'da Rumlara ve İzmir'de Yu-

nanlılara karşı yağmalama, cinayet, ırza gecme ve vandalizm olaylarıyla Türk “kristal gecesi” patlak vermisti. Boylece “Uclu Konferasyon” İngiliz tertibiyle karaya oturmustu.⁹

Fakat o geceyle ilgili bazı kisi ve politik uygulamalar hakkında atıfta bulunmamız gerekiyor:

1) Bilindiği gibi 6/7 Eylul olaylarından bir yıl evvel Foreign Office Atina’daki İngiliz elciliğinden aşağıdaki saskınlık yaratan sozleri ice ren bir telgraf alıyordu: “*Ataturk’un Selanikteki evine yapılacak bir saldırı bile, bu donem iki ulke arasında mukemmel olan iliskilerinde genel bir krize yol acabilir*”.¹⁰ İngiliz diplomatın onerdikleri, bir yıl sonra Selanik’te gercekleşmesi hakikaten hayret verici! Herhalde cok ilginç bir tesaduf eseriydi!

2) O zamanın İngiltere Dışisleri bakanı Sir Antony Eden’in hatıralarında bu gorusu destekleyen nitelikte su sozler yer alıyor “İngiliz huku meti icin Londra konferasında hayati önem taşıyan biricik konu uluslararası camiaya Yunanistan ile Turkiye arasında Kıbrıs konusundaki gorus ayrılıklarını gostermeği”.¹¹

3) Bundan baska 6/7 Eylul olayları, Londraya stratejik basıgırsı yaratan kotu gelismelerin kaydedildiği Kıbrıs konusunda İngilizlere yeni bir avantaj sağlıyordu: 6/7 Eylul olayları A.B.D.’nin surdurmek istediği dengeleri bozuyor ve kargasadan sonra Vasington tavır değistirerek Yunanistana verdiği guvencelere rağmen Yunan basvurusunun B.M. gun-

9. Bk. Fotini Tomai, «*To Vima*» 26/11/2006, A26: “Londrada uclu konferansın kapanısından bir gun once planın ikinci bolumu uygulamaya konuldu. Turkler 6 Eylul 1955’te Rumlara ve Yunanlılara karşı İstanbul ve İzmir’de iki gunluk katliam, yıkım ve yağmalama olaylarına başladılar. Atina tepki gostermede caresiz ve daha kotusu B.M.ye basvurusuyla uluslararası konu haline getirdiği Kıbrıs’ın bir yunan-turk meselesine donustuğunun ve Kıbrıs sorunundaki gelismelerin iki ulke arasındaki iliskileri belirleyeceğinin farkında değildir. Paralel olarak Turkiye askeri mudahale yapmayı kararlaştırırsa hazır durumda olması icin Kuzey Kıbrıs’ta milis gruplar orgutler”

10. <http://pontosandaristera.wordpress.com/2008/09/07/7-9-2008/#more-1095>, Turk tarihci Dilek Guven’in Turkiye derin devleti tarafından oldurulen Ermeni gazeteci Hrant Dink’e verdiği roportaj ve «Kathimerini» gazetesinden Niko Papahristo’ya <http://news.kathimerini.gr/>, 11/09/2005’te verdiği roportaj.

11. Bk. KEMO, (Azınlık Grupları Arastırma Merkezi) ve Εταιρεία της Καθ’ ημάς Ανατολής, (Bizim Anadolu Cemiyeti)’nin 05/11/2005’te Atinanın İstanbullu Rumlular Birliği lokalinde duzenledikleri toplantıda Dilek Guven’in konuşması.

demine yazılmasına karşı oy kullanmak zorunda kalıyordu.¹²

4) Provokasyonun failleri iki kişiydi: Birincisi 1993'te Nevşehir valisi olan Oktay Engin ve otekisi Türkiye elciliğinin kavaşı Hasan Ucar (y.n. Evi Atatürk'un doğduğu ev olarak anılan evin tam yanında) Engin hapisshaneden babasına yazdığı mektupta "*Fail Hasan'dı. Durum hic iyi değil. Avukat istiyorum*" diyordu. Oysa Hasan'a gönderdiği mektupta sunu yazıyordu: "*Hasan korkma. Yanındayım. Hic bir sey acıklama*". Engin, 27.05.1960'taki askeri darbeden sonra yargılanan Adnan Menderes hükümetinin Yassıada'ki mahkemesinde verdiği ifade de "Atatürk'un evine karşı kullanılacak patlayıcı maddeleri Selanığe konsolos yardımcısı Mehmet Ali Tekinalp tasıdı. Patlamanın yapılacağı gun, o dönem Ankara'da bulunan konsolos Mehmet Ali Tekinalp'ten gizli bir mesajla iletilecekti. Patlamadan sonra, kriptoyla Dışisleri Bakanlığına ve Londra'da bulunan bakan Rustu Zorlu'ya haber verilecekti".¹³

5) Yassıada mahkemesinin savcısı, Menderes ve Zorlu'nun olaylar hakkında tam olarak bilgileri olduğunu, olayların organizasyonuna ve yönetimine katıldıkları kanısına varmıdı.¹⁴

6) Zorlu'nun iddiasına gore "bu mesele" Londra'da kendisine Türkiye'nin Kıbrıs hakkında taleplerini guclendirmek icin yardımcı olmuğu.¹⁵ Yani pogromu savunmuş ve yanısıra yararının acık bir jeopolitik yorumunu yapmıdı.

7) 12 Ağustos 2008'de Radikal gazetesinde yayınlanan bir yazıya gore, 6/7 Eylül 1955'te İstanbul Rumlarına karşı meydana gelen olaylar Ozel Harp Dairesi tarafından organize edilmıdı. Bu birim komünist tehlikesinin onlenmesi icin NATO ("Stay-Behind" operasyonu) tarafından kurulmuş bir mekanizmaydı. Prof. N. Uzunoğlu'nun vurguladığı gibi:¹⁶ "12/08/08 tarihli Radikal gazetesinde Ergenekon orgutunun Silahlı Kuvvetler Genelkurmay başkanlığına bağlı Ozel Harp Dairesi ileyakın iliskide olduğu or-

12. Bk. Yukarıdaki gibi Dilek Guvenin konusması.

13. Lefkose, 4/9/1996 (Kıbrıs Haber Ajansından Spiros Athanassiadis "Aydınlık" gazetesinde yayınlanan Haluk Hepkon'nun yazısını sunuyor).

14. Fersoy, Cemal O., *Bir devre adını basbakan Adnan Menderes*, İstanbul, 1971, 343, in Sp. Vrionis, *Yıkım Mekanizması. 6/7 Eylül 1955'teki Turk pogromu ve İstanbul Helen toplumunun imhası*. Estia Kitabevi ve Greekworks.com, Atina 2007, 142.

15. Bk. önceki 143.

16. Uzunoğlu, «*Επενδυτής*» gazetesi, «Halen Türkiye üzerinde 55'in hayaleti geziniyor», 6-09-2008, 24-25.

taya koyulmuştur. Ergenekon'un bir çok elemanı, 1952'de ABD istihbarat örgütlerinin yönlendirmesiyle "Seferberlik Tetkik Kurulu" adıyla kurulmuş Özel Harp Dairesi'nin merkezinde ve subelerinde çalıştıkları kanıtlanmıştır. Özel Harp Dairesi 1953'ten başlayarak on yıllarca general Sabri Yirmibesöğlü yönetiminde ülke içinde ve dışında, özellikle Kıbrıs'ta çeşitli operasyonlar yapmıştır. Yirmibesöğlü gazeteci Fatih Gulapoğluna 1991'de verdiği anlamlı mulakatta "6/7 Eylül olayları Özel Harbin muhtesem bir örgütlemesiydi ve basarıya ulaşmıştır" demiştir. Bu ifşa edici açıklama 6/7 Eylül olayları ile ilgili sinsi dağıttı, çünkü 1960'dan sonra Türkiye devletinin resmi tezi bütün sorumluluğu Menderes hükümetinin üstüne yıkmaktı. Menderes 1960'da askeri darbeyle devrilmiş, Yassıada'da bir dizi yargılama parodisi sonucunda 6/7 Eylül olayları için değil fakat başka siyasi suçlar için, olüme mahkum edilmiş ve sonunda asılmıştır. Ergenekon soruşturması kapsamında tutuklananlar arasında general Yirmibesöğlü'nün yakın çalışma arkadaşı, Kars, Muğla ve Manisa bölgelerinde epey milis faaliyeti olan, emekli albay Fikret Emek'te bulunmaktadır. Tutuklunun annesinin evinde çok sayıda patlayıcı madde bulundu. Savcı Zekeriya Öz tarafından hazırlanan 2500 sayfalık iddianamede, 6/7 Eylül olaylarıyla benzerlik gösteren eski olaylara karışmış kişilere atıfta bulunmaktadır. Örnek olarak, 1995'te Gazi semtinde Alevilere karşı saldırılar, büyük sayıda ölümlere sebep olan 1 Mayıs 1977'te Taksim meydanındaki saldırı. Türkiye devleti 1923'te yeniden kuruluşundan sonra, azınlıklara karşı uygulanan ve 1914-23 arası zirveye çıkan zulüm politikalarını devam ettirdi. Özellikle 1950'den sonra, "Yunanistan - Türkiye dostluğunun" doruğa vardığı bir dönemde, Türkiye'de İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada'da artan Rumların yok edilmesinin son aşaması uygulamaya konuldu".

8) Ayrıca, Dr. Dilek Guven'in Yassıada soruşturmalarını yürüten ve davanın iddianamesini yazan askeri yargıç Fahri Coker'in, o zamana kadar yayınlanmamış arşivlerine dayalı araştırmaları da yukarıda söylenenleri doğrulamaktadır. İlk kez Eylül 2005'te Türkiye'de yayınladığı kitabında polis ve askeri birliklerin olaylara aktif katılımlarını gösteren bir çok belgeler ve 200'den fazla fotoğraf yayınlamıştır. Dr.Guven, "Kattimerini" gazetesine verdiği mulakatında "her şeyin önceden, çok zaman evvel detaylı planlandığını ve olayların azınlıklara karşı genel bir planın parçası olduğunu" söylemiştir.

9) İsvicreli tarihçi Daniele Ganser' in¹⁷ gorusleri Radikal gazetesi ile aynı istikamette olup, ona gore Türkiye NATO ya 4 Nisan 1952 uye olduğu zaman, Turkes “Seferberlik Tetkik Kurulu” adı altında, merkezi Ankara - Bahcelievler’de Amerikan Yardım Kurulu’nda (JUS-MATT/ CIA) bulunan gizli Turk ordusunu teskil etmistı. Bu birlik 1965 yılında yeniden organize olup ismini “Ozel Harp Dairesi” (OHD) olarak değis-tirmis ve 1990 yılında Gladio hakkında bilgilerin ortaya çıkmasından sonra gizli Turk ordusunun komuta merkezi bu adla tanınmıştır. Orta-ya çıkan bu bilgiler yuzunden OHD’nin yine isim değistirmesi gerekli oldu. Bundan dolayı Ozel Kuvvetler Komutanlığı ismini aldı.¹⁸

Batı Avrupa’daki “Stay Behind” ağı, baska bir deyişle “Gladio” ile ilgili bilgilerin kaynağı A.B.D Genel Kurmayından sızan 28 Mart 1949 tarihli “Overall Stratejic Concepts (Genel Stratejik Gorusler)” başlıklı gizli belgedir. Bu belgeye ekli JSPC 85/16 dokumanda, “Top B” bölümünde ABD gizli servislerinin Pan-Turkizm hareketinden nasıl yararlanılabilecekleri hakkında belli bir referans yer alıyor.¹⁹

Boylece, Ganser’in atıfta bulunduğu Selahattin Celik’in belirttiği gibi “6-7 Eylül de, klasik bir ortulu gerilim yaratma operasyonunda OHD’ye ait Turk ajanlar Mustafa Kemal’in Selanikteki baba evine bomba koymuslardır... Bu ajanlar (yazar notu: o zamanki bilgilere gore) hic bir iz bırakmamışlardır. Boylece Türkiye Hukumeti ve basın bu eylemi ustalıkla Yunanlı lara mal etmişlerdir. Hemen sonra, 6/7 Eylül 1955’te kontrogerilla tarafından kısıktırılan fanatik Turk grupları İstanbul ve İzmirde Rumlara ait yuzlerce ev ve mağazaları mahvetmiş, arkalarında 16 olu, 32 ağır yaralı ve 200 ırzına gecilen mağdur kadın bırakmıştır”.²⁰

Birkac sene sonra, 1959’da, Yunanistanın, Türkiye ve İngiltere ile

17. İsvicre’de, Amsterdam Universitesi ve London School of Economics’da Çağdas Tarih ve Felsefe tahsil etmistir. Think Tank “Avenir Suisse” de 2001-2003 Mudur. İsvicre Guvenlik Arastırma Merkezinin-ETHZ 2003-2006 arası Muduru. Basel Universitesinde 2006 dan simdiye kadar Tarih Bolununun oğretim uyesidir.

18. Selahattin Celik, *Turkische Kontrguerilla. Die Todesmachinerie*, Mesopotamien Verlag, Köln 1999, 44 in D.Ganser, *NATO’nun gizli orduları*, Hazırlayan Kleantıs Grivas, Antilogos, Atina 2007.

19. «The Origins of ‘Gladio’ in Turkey», *Intelligence Newsletter*, 19 December 1990, in D. Ganser, *op.cit.* 315.

20. Selahattin CELİK, *Turkische Kontrguerilla. Die Todesmachinerie*, Mesopotamien Verlag, Köln 1999, 44 in D. Ganser, *op.cit.*, 316.

Zurih ve Londra'daki gorusmelerde (Atina Hukumeti ile defalarca sid-detli anlasmazlıklara giren Kıbrıs Rum liderliğinin basta karsı cıkma-sına rağmen sonunda ilgili antlasmaların imzalanmasıyla sona erdi) bağımsız Kıbrıs devletinin kurulması (1960) kararlaştırıldı fakat Britanya usleri Kıbrıstaki - bugune kadar suren - varlıklarını devam ettirecekelrdi ve "Garantor Devlet"lerin malum mudahale hakları bulunacaktı ki, bu sart savunma, coğrafi ve siyasi nedenlerden dolayı sadece Türkiye ve İngiltere'ye yaramıştır.

Sonuc

Yukarıdakilerden, Kıbrısın bağımsızlık savaşı ve 6-7 Eylül (Septemvriana) olayları arasındaki ilişki kesinlikle gorulmektedir. Mutlaka bu olayların meydana gelmesinde kemalist cevrelerin M. Kemal'den sonraki Türkiyenin "milli homojenlestirilmesi" projelerini gerçekleştir-meleri cercevesinde azınlıklara uygulanan baskının etkisi vardır.

Fakat, genelde Türk-Yunan diplomatik ilişkilerinin durumu tayin edici olmuştur. Bunun kanıtı 6-7 Eylül'den sonra yer alan olaylardır. Buyukelci Aleksis Aleksandris (simdiki Yunanistan İstanbul Genel Konsolosu) tarafından yapılan yorum tarihsel acidan ispatlanmış olan bir gerceği, yani Yunan - Türk ilişkilerinin genel durumu Türk yönetiminin İstanbulda ve baska yerlerde yasayan Rum azınlığına karsı davranışını gecmiste olduğu gibi, bugün ve gelecekte belirleyeceğini, en iyi sekilde ortaya koymaktadır: "*İstanbul Rumlarının tecrubesinden cıkan onemli bir sonuc azınlıkların komsu millet-devletler icinde bulunmaları ancak genel ilişkilerin dostca olduğu zaman mumkun olduğudur. Boylece ara devreler zamanında (1930-1940, 1947-54, 1959-64 ve 1967-71) Rum azınlığı azda olsa biraz guvenlik ve yerine bağlılık hissetmesi mumkundu. Rumların yasadığı dort tane İstanbuldan kopus dalgası, 1922-29, 1955-59, 1964-67 ve 1972-75 Türk - Yunan ilişkilerinin gerilimde bulunduğu donemlerde olması tesaduf değildir*".²¹

21. A. Alexandris, *The Greek minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations 1918-1974*, Kucuk Asya Arastırmalar Merkezi, 1983.